

NYÁRSAPÁT ÚJ TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI

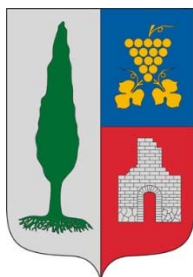
III. KÖTET – ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

TFK VÉLEMÉNYEZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES TARTALOMMAL

Pro Régió Ügynökség

2019. október

MEGBÍZÓ

Nyársapát Község Önkormányzata

Cím: 2712 Nyársapát, Arany János utca 11.

Tel.: (+36-53) 389-111

Fax: (+36-53) 389-111

E-mail: polgarmester@nyarsapathivatal.t-online.hu

Honlap: <http://www.nyarsapat.hu/>

GENERÁLTERVEZŐ

Pro Régió Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

Cím: 1146 Budapest, Hermina út 17.

Tel.: központ (+36-1) 471-8955, ügyfélszolgálat (36-1) 471-8959

Fax: (+36-1) 471-8975

E-mail: proregio@proregio.hu

Honlap: <http://www.proregio.hu>

SZAKÁGI TERVEZŐK

ASatarS Kft.

Cím: 6000 Kecskemét, Futár utca 12.

Tel.: (+36-76) 411-014

E-mail: info@asatarskft.hu

ALÁÍRÓLAP

MEGRENDELŐ

NYÁRSAPÁT KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Kis Miklós	polgármester	Nyársapát Község Önkormányzata
Dr. Bicskei Krisztina	jegyző	Nyársapát Község Önkormányzata
Kovács Beáta	főépítész	Nyársapát Község Önkormányzata

GENERÁLTERVEZŐ

PRO RÉGIÓ NONPROFIT KFT.

Dr. Gordos Tamás	szakmai igazgató	Pro Régió Nonprofit Kft. gordos.tamas@proregio.hu
------------------	------------------	--

TERVEZŐ

Gutai Berta településmérnök	 településtervező TT/1 01-4858	Pro Régió Nonprofit Kft. gutai.bera@proregio.hu
Mészáros Dóra okl. településmérnök	 tervező gyakornok	Pro Régió Nonprofit Kft. meszaros.dora@proregio.hu

SZAKÁGI TERVEZŐ

Gallina József Zsolt okl. régész	régész 15-025	ÁSatárS Kft. gallinazsolt@gmail.com
Dr. Szalontai Csaba okl. régész	 régész, örökségvédelmi szakértő 15-020	ÁSatárS Kft. csaba.szalontai@gmail.com

A tervdokumentáció a Pro Régió Nonprofit Kft. tulajdona, a tervezők szellemi terméke, amelyet csak a Megrendelő, a szerződésben, illetőleg a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben foglaltak szerint használhat fel.

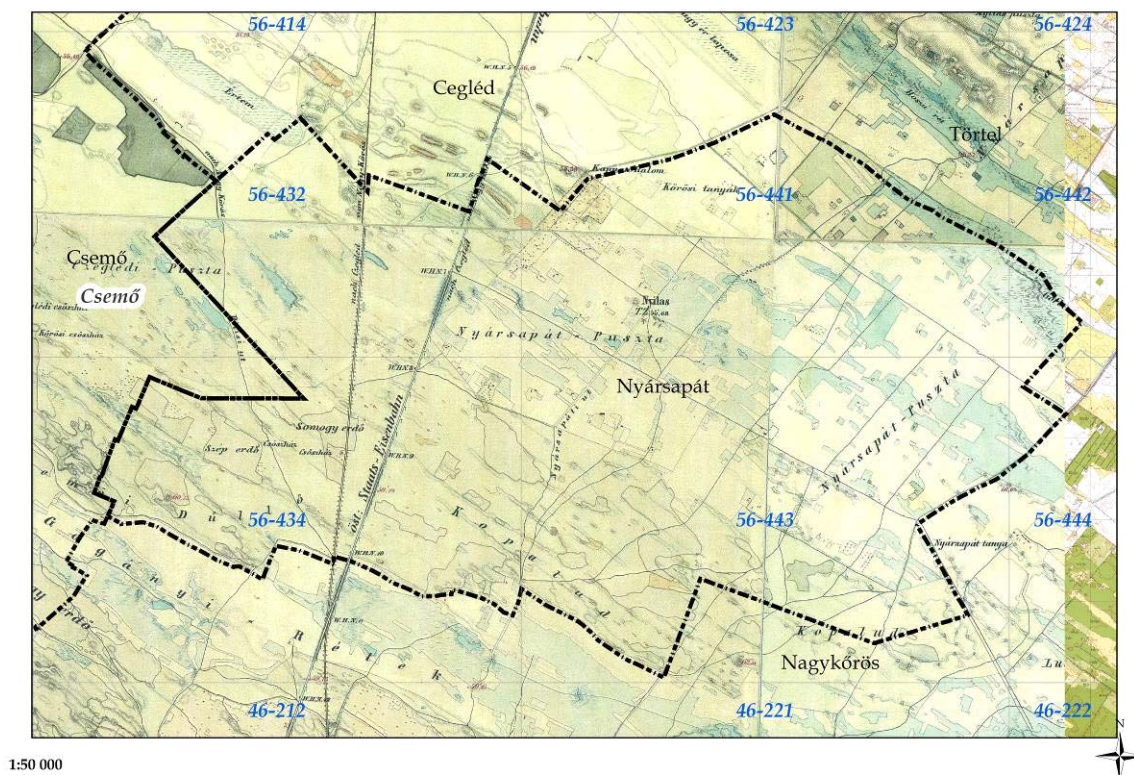
TARTALOMJEGYZÉK

I. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	5
I.1 A település történeti leírása.....	5
I.2 A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással	7
I.3 A védett műemléki értékek települési értékleltára.....	8
3.1 Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek.....	8
3.2 Országos építészeti örökség elemei	8
3.3 Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és nyilvántartott régészeti lelőhelyek	9
I.4 A helyi építészeti örökség települési értékleltára.....	10
4.1 Településszerkezet.....	10
4.2 Telekstruktúra és utcavonal-vezetés.....	10
4.3 Utcakép és részletei	10
4.4 Egyéb településkarakter elemek.....	10
4.5 Építményrészletek, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás	10
4.6 Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet	10
4.7 Szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	10
II. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE.....	10
II.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások és hatásainak ismertetése	10
1.1 Régészeti örökség.....	10
1.2 Történeti település	10
1.3 Település- és tájszerkezet	10
1.4 A települési értékleltárban szereplő műemléki értékek.....	10
III. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV	10
III.1 Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények.....	10
III.2 Az önkormányzati feladatok meghatározása	10
IV. MELLÉKLETEK.....	11
IV.1 Nyársapát község területére vonatkozó nyilvántartott műemlékek	11
IV.2 Nyársapát község területére vonatkozó nyilvántartott régészeti lelőhelyek	12

I. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

I.1 A település történeti leírása

Nyársapát középkori története jól ismert az itt folyó régészeti feltárásoknak köszönhetően. Az Árpád-kori eredetű, virágzó település a Tatárjárás során elpusztult, de még a 13. században újraterlept. Az első tulajdonos család a Nyársapáthy, minden valószínűség szerint itt lakott a településen, valószínűleg abban a kőből is épített nagyobb házban, amit a régészek tártak fel. Az egykori falu gazdagságáról tanúskodik a feltáráson előkerült gazdag régészeti leletanyag, mint pl. a változatos formájú és kidolgozottságú kályhacsempék.

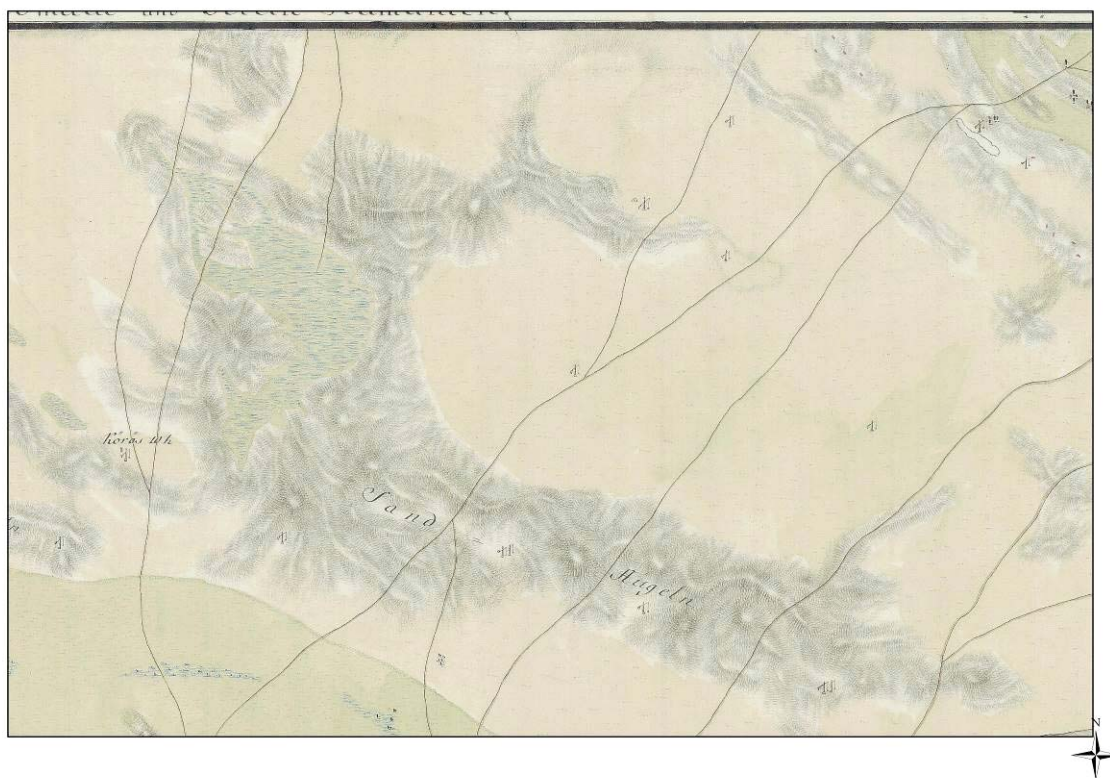

1. ábra: Nyársapát áttekintő térképe

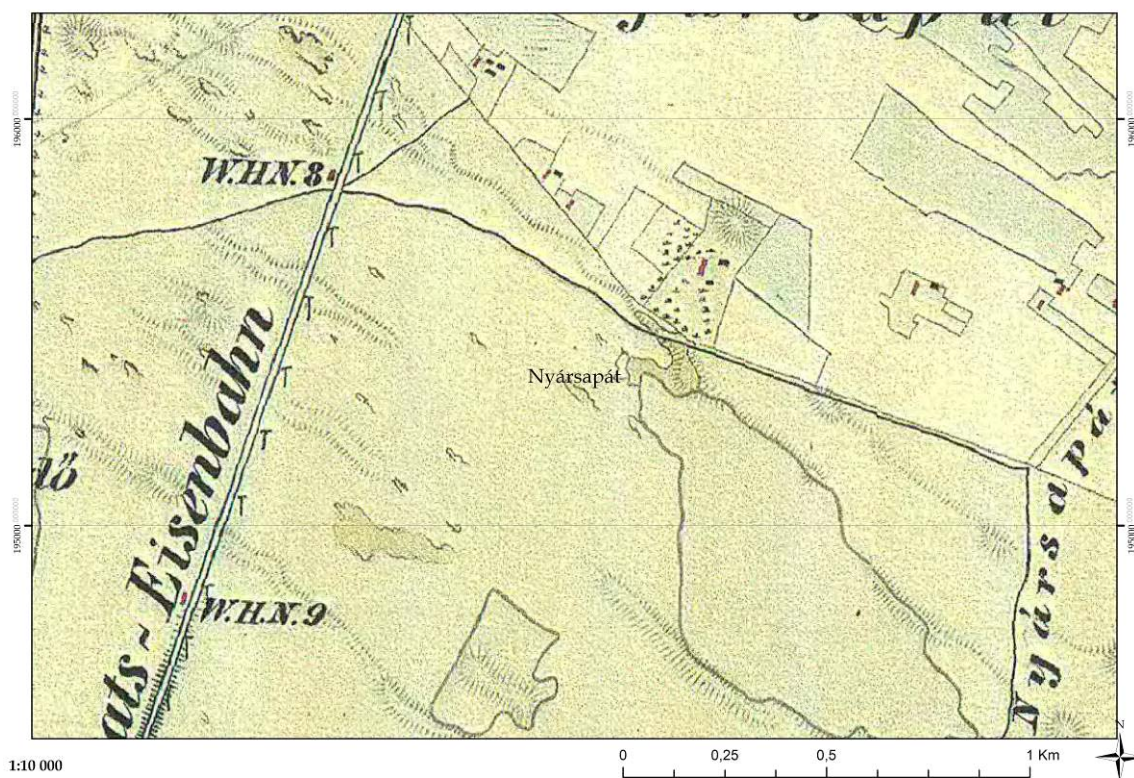
Forrás: Mapire

A település nevének legkorábbi említése 1376-ból ismert. A falu történetéből mindössze annyi információ van, hogy a Werbőczy, Zeleméri, Lórántffy és a Rákóczi család birtokolta azt egymást váltva.

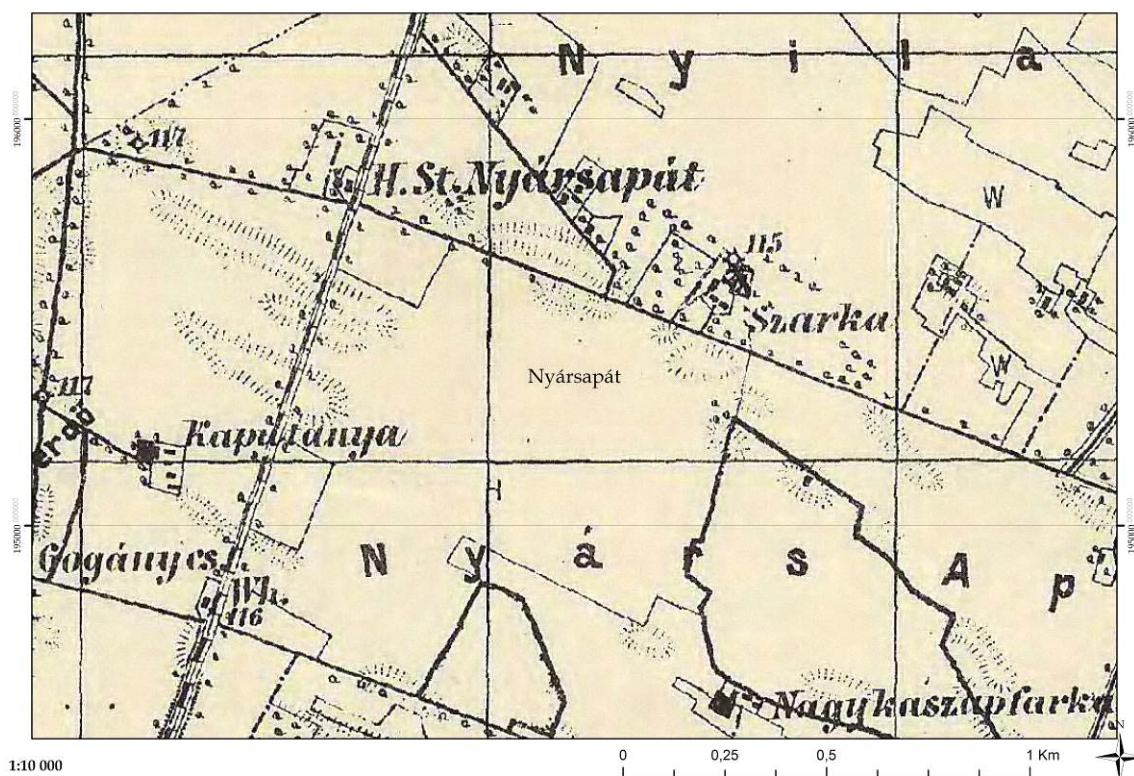
A középkorban virágzó település sorsa a török hódoltság alatt pecsételődött meg, a falu és a vidék is - a Duna-Tisza közti Homokhátság más régióihoz hasonlóan - nagy károkat szenvedett el, így teljesen elnéptelenedett, kétszáz évvel később már nyomai is alig voltak észlelhetők.

2. ábra: Nyársapát (I. katonai felmérés)
Forrás: Mapire

3. ábra: Nyársapát (II. katonai felmérés)
Forrás: Mapire

4. ábra: Nyársapát (III. katonai felmérés)

Forrás: Mapire

A hódoltság végén megjelenő csekély számú népesség a Forgách család jobbágysága volt, de néhány évtized múlva újra néptelenné vált a falu, mivel a lakói a környező nagyobb településekre költöztek (Cegléd, Nagykőrös). A környék majd csak a 19. század folyamán népesedett be újra, és jött létre a mai Nyársapát települése, de a falu 1818-tól Nagykőrös birtokába került.

Sajnos a Kastélydomb és a Templompart nevű nyilvántartott régészeti lelőhelyek még nem ismertek teljes egészében, ezért nincs pontos képünk arra vonatkozóan, hogy a hódoltság előtti településnek milyen szerkezete lehetett. De valószínűleg nem járunk messze a valóságtól, ha azt feltételezzük, hogy az Árpád-korra jellemző szórt települési struktúra helyét a késő középkorra minden bizonnyal utcahálózatba rendezett település vehette át.

A hódoltság utáni újratelepülés egy szervezett folyamat volt, ezért az újonnan kialakuló település területe is mérnökileg volt szerkesztve, szervezve, ahol azonos méretű portákat alakítottak ki, egymással párhuzamos utcahálózattal. Az így létrejövő szabályos elrendezésű településszerkezetnek nincs történeti értéke, és nincs településszerkezeti értéke sem.

A régészeti feltárások alapján megállapítható, hogy a faluban az ún. kertes gazdálkodási forma volt az általános, melyben a leghangsúlyosabb részt az állattartás tette ki. Ennek kiváló adottságokat nyújtottak a falu körüli rétek, nádasok, és időszakos vízborítottságú területek.

I.2 A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

A fejezet a településrendezési eszközökkel (TSZT, HÉSZ) együtt kerül kidolgozásra.

I.3 A védett műemléki értékek települési értékleltára

3.1 Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

Világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket nem találhatók Nyársapát határában.

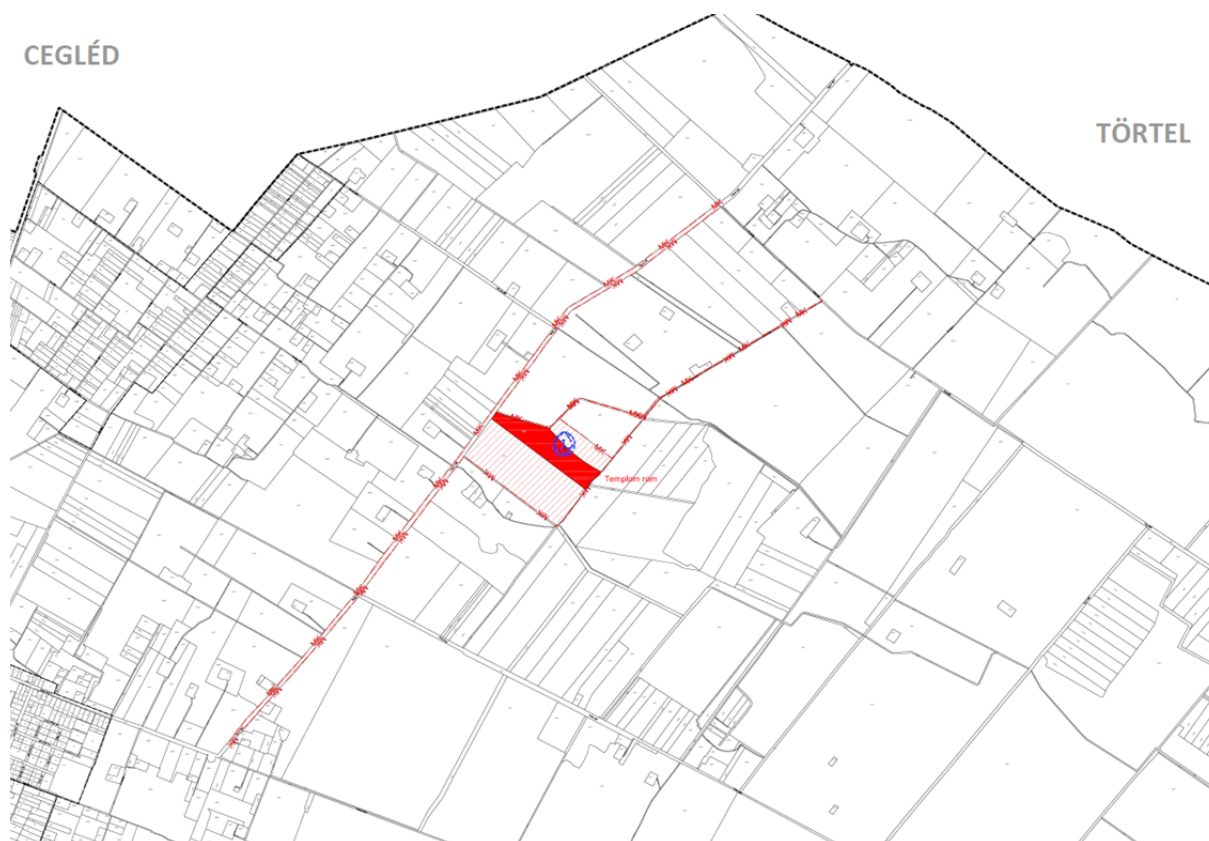
3.2 Országos építészeti örökség elemei

Nyársapát közigazgatási területén egy nyilvántartott műemléket ismerünk.

TÖRZSSZÁM	AZONOSÍTÓ	HELYSÉG, CÍM	VÉDELEM	HRSZ.	NÉV
7155	7189	Nyársapát, Nyilas	műemlék	0359/2	templomrom
LEÍRÁS: 13. századi építésű, gótikus hajója van, szentélye pedig román stílusú.					

Nyársapát közigazgatási területén egy nyilvántartott műemléki környezetet ismerünk.

TÖRZSSZÁM	AZONOSÍTÓ	HELYSÉG, CÍM	VÉDELEM	HRSZ.	NÉV
7155	29308	Nyársapát	műemléki környezet (II. bírság kategória)	0348, 0350, 0358, 0359/1, 0359/3 (EOV koordináta: Y 710151; X 196668)	templomrom ex-lege műemléki környezete

5. ábra: Országos építészeti örökség elemei
Szerk.: Pro Régió Nonprofit Kft.

3.3 Védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A település régészeti érintettségét a Miniszterelnökség adatszolgáltatása, illetve a jelenleg hatályos, és a korábbi, ma már archivált régészeti lelőhelyeket is tartalmazó IVO (Forster Központ Kht.) adatbázis alapján állítottuk össze.

Nyársapát közigazgatási területén mindössze 5 darab nyilvántartott régészeti lelőhelyet ismerünk, ami valószínűleg országos viszonylatban is egyedülállóan alacsony, de annak is nagy a valószínűsége, hogy ennél sokkal több régészeti korú település, temető, vagy település nyommal számolhatunk a közigazgatási területén, amelyek azonban ma még nem kerültek elő.

AZONOSÍTÓ	LELŐHELY SZÁMA	NÉV	HRSZ.	JELENSÉG
41663	-	Nyilas-pusztá	A lelőhely azonosítása ma már nem lehetséges, ezért a nyilvántartásban archiválták, és nem szerepel a nyilvántartott régészeti lelőhelyek között.	település: szarmata kor
41668	-	Tábornok föld	A lelőhely azonosítása ma már nem lehetséges, ezért a nyilvántartásban archiválták, és nem szerepel a nyilvántartott régészeti lelőhelyek között.	település: ismeretlen korszak
41679	-	Nyársapát	A lelőhely azonosítása ma már nem lehetséges, ezért a nyilvántartásban archiválták, és nem szerepel a nyilvántartott régészeti lelőhelyek között.	
41682	-	Kastélydomb	A lelőhely azonosítása ma már nem lehetséges, ezért a nyilvántartásban archiválták, és nem szerepel a nyilvántartott régészeti lelőhelyek között	épület, vár: középkor
41684	1	Templompart	0359/2, 0359/3 (EOV koordináta Y 710207; X 196686)	templom: középkor
-	-			temető: középkor
-	-			település: középkor

A TOVÁBBI FEJEZETEK A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖKKEL (TSZT, HÉSZ) EGYÜTT KERÜL KIDOLGOZÁSRA AZ ELJÁRÁS TOVÁBBI SZAKASZAIBAN.

I.4 A helyi építészeti örökség települési értékleltára

4.1 Településszerkezet

4.2 Telekstruktúra és utcavonal-vezetés

4.3 Utcakép és részletei

4.4 Egyéb településkarakter elemek

4.5 Építményrészletek, alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

4.6 Táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

4.7 Szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

II. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

II.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások és hatásainak ismertetése

1.1 Régészeti örökség

1.2 Történeti település

1.3 Település- és tájszerkezet

1.4 A települési értékleltárban szereplő műemléki értékek

III. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV

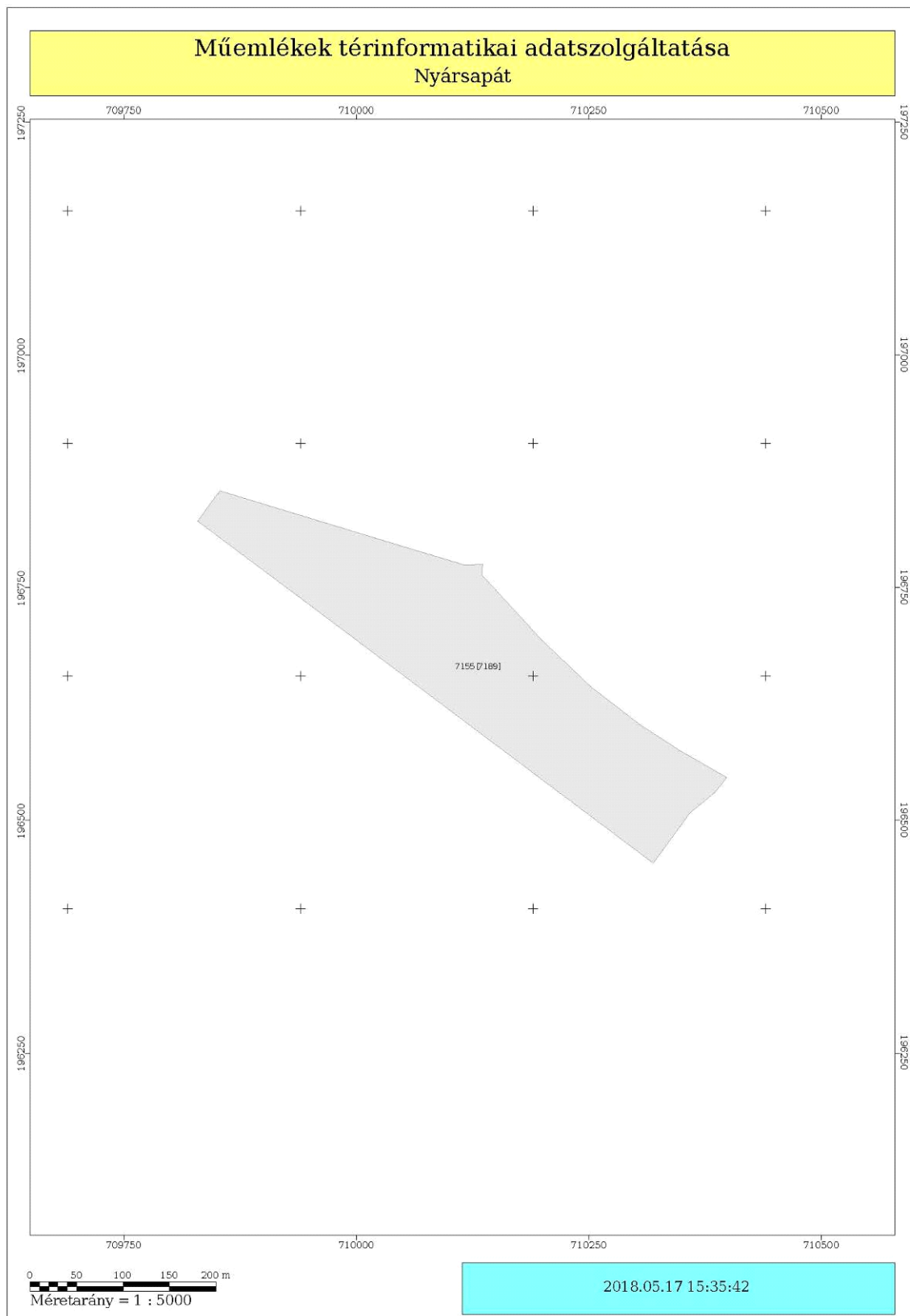
III.1 Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

III.2 Az önkormányzati feladatok meghatározása

IV. MELLÉKLETEK

IV.1 Nyársapát község területére vonatkozó nyilvántartott műemlékek

IV.2 Nyársapát község területére vonatkozó nyilvántartott régészeti lelőhelyek

